



כתב: ד"ר חיים מויאל  
צילמו: דורית חיימובסקי,  
לביא לילו ואבנר ולברום

קשה להישאר אדישים כאשר מופיעה מעל ראשכם "ספינת אוויר" כמו השקנאי. השקנאי הלבן המוגדר כמין פגיע, אשר מרבית אוכלוסיותיו מתמעטות, נחשב למעופף הגדול ביותר בישראל ומהגדולים בעולם. הוא מגיע אלינו בעונות הנדידה ברבותיו, כדי להתארח ולחדש את מצבורי השומן בישראל, בדרכו לפונדק החורף שלו במזרח אפריקה. תזונתו, המורכבת כמעט בלעדית מדגים, והרס תחנות ה"תדלוק" המסורתיות ברחבי אירופה בעשורים האחרונים, יצרו קונפליקט ברור עם הדייגים. לאחרונה נעשים מאמצים לא מבוטלים של גופי טבע שונים לצמצם את מפגעים של השקנאים על ידי הספקת עשרות טונות של דגים מדי שנה, ובלבד שלא יעוטו על בריכות הדגים. האטרקציה האקו-תיירותית שהם מהווים מושכת רבבות חובבי טבע, שבאים להתפעל מהעופות המרשימים הללו ברחבי צפון המדינה.

# שקנאים

להקת שקנאים בשחייה. השקנאים נחשבים לחברתיים מאוד בעת חיפוש אחר מזון במים, בנדידה ובקינון. הם נוהגים לשחות בשיתוף פעולה במעגלים תוך כדי בטישה ברגליהם, כדי להוביל את טרפם המבולבל למרכז. צילם: לביא לילו



השקנאי, ה"ג'מבו של העופות", הוא ללא ספק אחד המרשימים והבולטים בעולם העופות, הן בשל מוטת כנפיו העצומה המתפרסת על פני שלושה מ', שבאמצעותן הוא מתרומם ודואה על תרמיקות אוויר חם, והן בשל מקורו העצום המותאם לאכילת דגים גדולים, שממנו נפרס שק ייחודי כביר העשוי להכיל עד חמישה ליטרים של מים.

השקנאי, כמרבית בני סוגו, חברותי להפליא, והוא ניזון ומקנן במושבות גדולות. מרבית הפרטים מתוך למעלה מ-70,000 שקנאים מבקרים אותנו רק ליום אחד עד כמה ימים, וחולפים מעלינו דרומה בציר מערב הארץ. רק כמה מאות פרטים בוחרים לחרוף בצפון ישראל.

השקנאי שייך למשפחה נפרדת הקרויה על שמו, ובה שמונה מינים ברחבי העולם, למעט אנטארקטיקה (שניים אירופיים, אחד אוסטרלי, אחד אסייתי, אחד דרום אמריקאי, שלושה צפון אמריקאים).

הגדול בבני הקבוצה בעולם הוא השקנאי המסולסל (*Pelicanus crispus*), שמוטת כנפיו עשויה להגיע לשלושה מ' ו-20 ס"מ ומשקלו ל-12 ק"ג. הקטן ביותר הוא השקנאי החום (*Pelicanus occidentalis*), העשוי להגיע למשקל שאינו עולה על שלושה ק"ג.

בישראל, מלבד השקנאי המצוי המגיע אלינו בעונות הנדידה והחרף, מזדמנים בצורה נדירה ביותר המינים השקנאי המסולסל ועוד פחות מכך השקנאי הקטן (*Pelicanus rufescens*), אשר הזדמן פעמים מעטות מאוד בעבר. האוכלוסייה המקננת של השקנאי הלבן מצויה ממזרח אירופה לקזחסטן, כשהוא חורף בעיקר באזור סודן, עירק ועד צפון הודו. הוא מקנן במנגרובים הגדלים בדלתת נהרות כמו הדנובה וההינדוס. אוכלוסייה שרידית מקננת מצויה באגמי סודה שבאפריקה, מדרום לסהרה, שם זמן הקינון קצר יחסית, מה שמאפשר לשקנאי, בעת הצורך, לקיים של שני מחזורי קינון. גם המין הפיליפיני נוהג לקנן פעמיים בשנה באזורים שבהם שפע מזון והגנה.

עדויות גנטיות מצביעות עם כך שהשקנאי קרוב מאוד למנעלן ולפטישן האפריקאים, אך גם קרוב משפחה לקורמורנים, הפריגטות והסולות, שעמם הוא נוהג להתרועע. השקנאי נבחר לציפור הלאומית ברומניה, וכן בשלוש מדינות בקריביים ובמדינת

שקנאים בתעופה. על אף גודלם, תעופתם קלילה. זאת בשל כנפיהם הרחבות והארוכות העשויות להגיע לשלושה מטרים, ומשקלם הסגולי הנמוך באוויר עקב שקי האוויר הנרחבים שבגופם ועצמותיהם החלולות. הם דואים בתרמיקה על אוויר חם, כשצווארם מכופף כצוואר האנפה, ובשונה מהחסידות והקורמורנים הם מסונכרנים בפניותיהם. צילמה: דורית חיימובסקי



2



1



3

לואיזיאנה שבארצות הברית, שם אף קרויה קבוצת כדורסל מצליחה בשם "פליקנס".

עדויות מאובנים של אבות השקנאי מגיעים לדמדומי עידן הדינוזאורים, ואילו פרטים כמעט זהים לשקנאי של היום נתגלו מתקופת האוליגוקן, לפני 30 מיליון שנה (בתקופה שבה אוקיינוס טטיס החל לסגת), בדרום-מערב צרפת. המין התפשט בהמשך אל העולם החדש של אמריקה, ושם התמייין לכמה מינים. עשרה מינים של שקנאים שנכחדו הוגדרו במאובנים של צפון אמריקה.

שמו העברי של השקנאי מופיע כבר בתלמוד, שם נאמר "שקנאי ובטנאי מקום שנהגו לאכול" (חולין ס"ג, 71). אהרוני ציין כי שמו שקנאי על שום השק הגמיש שבתחתית מקורו, ואילו מנדלי מוכר ספרים ציין בספרו "תולדות הטבע" סיבה נוספת לשמו – "כי בעל שוקיים עבות". שם הסוג המדעי שממנו גזורים מרבית שמותיו בשפות השונות הוא pelicanus, והוא גזור מיוונית – pelekys – שפירושו "גרזן", על שום האנקול החד שבקצה מקורו, ואילו פירוש שם המין (Onocrotalus) מרמז על קריאותיו בעונת הקינון המזכירות נעירות חמור.

השקנאי מתואר בתרבות המצרית בצוירים שעל קירות קברים והירוגליפים, כקשור

להצלחת מסע המת בשאול ולחיים שאחרי המוות, וכמגן מפני הנחשים המסוכנים. לפי האיקונוגרפיה הנוצרית של ימי הביניים השקנאי מסמל את ההקרבה העצמית בכך שהוא מאפשר לגוזלו הרעב לפצוע את צווארו וחזהו ולשתות מדמו בעת מחסור במזון. הסיפור נקשר באנלוגיה לייסוריו של ישו בימיו האחרונים בירושלים, עת לפי האמונה הנוצרית הקריב עצמו למען האנושות. כנראה שהשקנאי הוחלף בתיאור האמנותי בברבור. מקורו של הסיפור הוא בכך שבמציאות השקנאי לעתים לוחץ את מקורו לחזהו כדי לרוקן לגמרי את שק המקור, ובזמן ההאכלה הגוזל מחדיר את מקורו עמוק אל תוך גרון הוריו. ישנם אף תיאורים אמנותיים המראים את צווארו של השקנאי הפתוח לרווחה ובו מצבור מזון, בו בזמן ששני גוזליו קרבים אליו מכל צד. לפי האמונה המוסלמית השקנאים סייעו בבניית המסגד במכה על ידי כך שהביאו בשק מקורם מים רבים לצורכי הבנייה.

**1. שקנאים במעוף.** שקנאי צעיר ובוגר במעוף. לקראת האביב הבוגרים מקבלים גוון ורדרד, העיניים מאדימות, רגליים הופכות מוורוד לצהוב עד ושק המקור אף כן מצהיב בחזקה. צילם: אבנר ולברום.

**2. שקנאי צעיר (בגוון חום) בולעים קרפיון גדול.** השקנאים ניזונים לרוב מדגים גדולים, כשהממוצע היומי של שקנאי מגיע לקילוגרם ורבע.

**3. שקנאי פוער חלקית את מקורו.** בעת חיפוש דג, השקנאי פוער את מקורו ופורס את שקו החמים אל תוך המים ככברה. קנה הנשימה הבולט קמעא מזכיר פיתיון לדגים, אך הוא נועד בראש וראשונה לאפשר נשימה בעת בליעה של טרף גדול. צילם: לביא לילו

שקנאים מאריכים חיים; תועד מקרה של פרט בשבי שהגיע לגיל 54 שנים. התאמתו הטובה של השקנאי הלבן (המצוי) לשחייה מתאפיינת במבנה גוף הידרודינמי, צוואר ארוך המאפשר חדירה לעומק המים, וכן רגליים קטנות וחזקות המצוידות בקרומי שחייה מלאים ומשמשות כמשוטטים יעילים מאוד. שכבת שומן מתחת לעורו מעניקה לו כושר ציפה



**1.** המולת שקנאים במים. למעלה מ-72 אלף פרטים מגיעים לארצנו, רובם מואכלים בדגי הטל מילואים וחלקם הקטן מורחק אל הים למנוע קונפליקט עם הדייגים. צילם: אבנר ולברום.

**2.** נחיתה סוערת של שקנאי במים, תוך פריסת הכנף (או הכנפיים?) מעלה ולפנים, והושטת הרגליים אל תוך המים כדי לבלום את מהירות הנחיתה. צילם: לביא לילו

**3.** שקנאים בעמידת ראש בשורה, כשמקורם פתוח לרווחה בתוך המים. הם אינם מסוגלים לצלול כקורמורנים, בשל עצמותיהם החלולות וקיומם של שקי אוויר מתחת לעור בטנם. צילם: אבנר ולברום

יחסית, להתרומם ולעוף גבוה ובקלילות. הם גם מסגלים אותו לנשימה כפולה כשאר העופות. מעניין לציין כי השקנאים מסוגלים לעוף גם נמוך מאוד, קרוב לפני המים, על ידי מניעת גרר והגברת העילוי תוך כדי דחיסת האוויר בין כנפיהם לבין המים. כמו אצל הקורמורן, קיים אצל השקנאי רפרוף גרוני שנועד לשחרר אנרגיה עודפת ולקרר את השק.

התאמתו של השקנאי לאסטרטגיית הצייד ולמזונו המורכב בעיקר מדגים היא בראש וראשונה הודות למקורו העצום שאורכו כמעט חצי מטר, כשמתחתיו נפרס כאמור שק גדול העשוי להכיל עד חמישה ליטרים של מים. אצל השקנאי המצוי השק צהוב, ואילו אצל מיני שקנאים אחרים הוא יכול להיות בצבע אחר, כמו כחול אצל המין הדרום אמריקאי או כתום עז אצל השקנאי המסולסל, אשר עור פניו אינו בצבע ורדרד כמו מין השקנאי המצוי שלנו. השקנאים נוהגים לחפש את מזונם אגב החדרת ראשם אל מתחת למים, ולאחר ציד הטרף במקורם המאונקל מובל הדג היישר אל השק החמים ובמורד הגרון העבה לעיכול ראשוני.

במקרה של לכידת דגים קטנים יחסית השקנאי פותח את השק לרווחה ומשתמש

מצוין, וזאת בנוסף לשכבת אוויר המקטינה את משקלו הסגולי במים. לשקנאי בלוטת שיומן מפותחת מעל הזנב הקצר, ובאמצעות קצה מקורו המאונקל הוא מושח את נוצותיו אחת אחת כהגנה מצוינת מפני רטיבות הנוצות במים. הצבע הוורדרד של עורו נוצר עם שיזופו בשמש של השיומן המרוח על נוצותיו, וזאת בתנאי שזונו מורכב מדגים (בשל הקרוטן המצוי בדג). צבע זה חזק ובלוט יותר בעונת החיזור, אז הפעילות ההורמונלית מגבירה את חוזק הגוון הוורוד.

התאמתו של השקנאי לתעופה ראויה לציין על אף כובדו הרב יחסית, וזאת בשל כנפיו הגדולות, הרחבות והקלות, כשאלו רוכבות על התרמיקות ומונעות ממנו בזבז רב של אנרגיה. בזמן מעוף צווארם של השקנאים מכופף והם שומרים על סדר וארגון, כשהם נעים כולם כגוש מסונכרן. עצמותיו החלולות של השקנאי מסייעות לקלות תעופתו. העובדה שהן חלולות אינה גורעת כלל מחוזקו, בשונה מהקורמורן שעצמותיו מלאות והוא אינו מצויד בבלוטת שיומן ובהתאמה לצלילה עמוקה בתוך המים.

שקי האוויר המפותחים שבין איבריו הפנימיים מאפשרים לו, בשל משקלו הסגולי הנמוך



**3.** שקנאי בולע מכרסם. השקנאים ניזונים בעיקר מדגים, אך הם אינם בוחלים בטרף מסוג אחר, כמו אפרוחים, דוחיים ואפילו מכרסמים כמו בתמונה זו. צילמה: דורית חיימובסקי  
**4.** השקנאי המסולסל הוא הגדול מכל בני משפחתו בעולם, והוא מזדמן נדיר ביותר לארצנו מהדנובה. בניגוד לשקנאי המצוי, פניו אינן ורודות אלא אפורות כמו שאר גופו. צילם: אבנר ולברום

**1.** שקנאי בנחיתה. ברקע, חסידה שחורה ולבניות נהנות כמו הקורמורנים והשחפים מעודפים אפשריים של דגים. צילם: לביא לילו  
**2.** השקנאים נוהגים לסרק נוצותיהם בקפידה ולשמן אותן, לאחר מיצוי בלוטת השומן שמעל זנבם הקצר. כנפיהם במפלט גבוה מהמים. צילם: לביא לילו  
**3.** השקנאים חברותיים מאוד בחיפוש מזון, והצייד משותף וחיוני. בזמן דיג הם יוצרים חצאי מעגלים בדומה ללהקות הלווייתן הקטלן, וזאת תוך כדי בחישה עם מקורם הפתוח למחצה ובטישה ברגליהם, כדי לרכז את הדגים אל המים הרדודים, למרכז המעגל, וכמה שיותר גבוה על פני המים. הדגים שנלכדים נבלעים בשלמותם מהראש לזנב באופן אינסטינקטיבי. ולא, הסנפירים והקוצים של דגים גדולים במיוחד עלולים לפצוע אותם בגרונם.

השקנאי מעדיף לדוג בשעות הבוקר המוקדמות, ובהמשך היום הארוך הוא עוסק במנוחה, שחייה קלה וסינוי. לעתים, על היבשה, הוא פורס את כנפיו ומקורו לרווחה, כדי לקרר את גופו.

בו כבממורת של ממש, שאליה הדגים מתפתים להיכנס. לאחר לכידת הדגים השקנאי סוגר את מקורו וזוקר אותו כלפי מעלה בצורה אנכית, והדג החלקלק מחליק היישר אל גרונו, כשהמים הנוותרים בשק מוזרמים החוצה. נצפו מקרים שבהם השקנאי מנסה להתרומם עם שניים-שלושה ק"ג דגים בשק המקור, אך ללא הצלחה. חשוב לציין כי שריר לשונו הגמישה והשרירית מסייע אמנם בדחיפת הדג פנימה ובהוצאת המים החוצה, אך כיוון שהלשון קטנה יחסית היא אינה מפריעה בבליעת דגים גדולים.

השקנאים ניזונים בעיקר מדגים, אך אינם בוחלים בסרטנים, דוחיים ואפילו עופות (המין האוסטרלי אף ניזון מנבלות). העדפתם הברורה היא למיני הקרפיונים באירופה ומיני אמנון באפריקה. האוכלוסיות האפריקאיות נוהגות לצוד בשעת הצורך גם אפרוחי קורמורנים אפריקאים וגם אפרוחי סולות ופינגווינים באיי דרום אפריקה, כדוגמת האי דאסן המצוי כ-50 ק"מ מצפון לקייפטאון. לאחר לכידת האפרוח באמצעות



1

מפתיע בדרך כלל עונת קינון אחת. בכל שנה חוזרים על עצמם הריטואלים, במקרים רבים עם בת זוג אחרת. הזכר גדול מהנקבה ב-50 אחוז. צבע הצעירים כהה, והוא הופך לחום-אפור ולבסוף, בבגרותם, ללבן. בעונת הקינון הצבעים של הזכר מבריקים יותר ומוורידים, והבוגרים מפתחים ציצית ותפיחה בבסיס מקורם. הזכר מתנהג באופן טריטוריאלי, פוער תכופות את מקורו, מוחה, ובעת הצורך תוקף כשזכר אחר מתקרב יתר על המידה אל אתר קינונו. במהלך החיזור הקצרצר הם מקיימים מרדפים באוויר, ופורסים את המקור תוך השמעת קולות ואפילו תוך כדי ביצוע קידות גמלוניות.

במושבות מקננים בין עשרות זוגות ועד למאות רבות, כשהגדיל לעשות המין האוסטרלי אשר מקנן במושבות ענק העשויות להגיע ל-100,000 פרטים. החברותיות בקינון חשובה לאין ערוך להצלחת רבייתם. הקנים ממוקמים על איונים או על רפסודות עץ צפות, והם מורכבים מענפים מגובבים ברישול מה. הקמת איונים מלאכותיים עשויה לסייע רבות להצלחת הקינון.

יש מינים המקננים על עשב, כדוגמת השקנאי החום האמריקאי, או על עצים, כדוגמת השקנאי הפיליפיני הנוהג לבצע מעליהם מופעי חיזור, ולא במים או באוויר כשאר המינים.

במין זה קיימת תופעת קיינים, כאשר אחד האפרוחים מת כמעט תמיד במאבק מול אחיו הבכור. הנקבה מטילה שתי ביצים, כנראה כדי להבטיח את הצלחת קיומו של לפחות אפרוח אחד בכל מחזור. תופעת הקיינים מצויה כרגיל אצל דורסי יום גדולים.

השקנאי המצוי לא מסוגל לצלול בכל גופו בשל שקי האוויר והשומן, אך לא כך השקנאי החום האמריקאי אשר נוהג לצוד לעתים בצלילה מהירה מהאוויר, בדומה לשלדג או לסולה. רק במהירות כזאת הוא יכול לחדור מתחת לפני המים ולשבור את התנגדות שקי האוויר והשומן.

השקנאי ניזון בדרך כלל מדגים שמשקלם הממוצע חצי ק"ג, ובסך הכול הממוצע היומי עומד על סביבות קילוגרם וחצי. אם לוקחים בחשבון את מספר השקנאים המגיעים אלינו, הרי מדובר בממוצע של למעלה מ-70 טונות דגים ליום, וזה לא מעט, במיוחד אם לוקחים בחשבון שהם נאלצים להישאר קצת יותר מיום.

על פי ממצאי המחקר של פרופ' יצחקי מאוניברסיטת תל אביב ופרופ' ארד מאוניברסיטת חיפה, המתבססים על צריכת האנרגיה היומית ומרחק התעופה המתאפשרת משרפת מאגרי השומן, מתברר כי השקנאים לא יצליחו להגיע למחוז חפצם בדרום סודן ולעבור את המחסום המדברי של הסהרה ללא תדלוק משמעותי באתר החניה שלהם בישראל. ללא עצירת תדלוק לא יהיו השקנאים מסוגלים לגמוא יותר מ-2,000 ק"מ דרומה, שזה פחות מחצי המרחק עד למחוזות חריפתם בדרום סודן. חשוב לציין שאתרי ביניים אחרים בנדידתם מאירופה, כמו אלה שהיו מצויים בספרד, סוריה ולבנון, נהרסו או יובשו, ולכן אתרי החניה בישראל (במיוחד בצפון הארץ כמו בחולה ובחוף הכרמל) נותרו לבד במערכה להצלחת האוכלוסייה האירופית בנדידתה הארוכה.

השקנאים מונוגמיים, והקשר הזוגי המתחיל עם בגרותם המינית בגיל ארבע נמשך באופן



3



2

**1.** שקנאים במים רדודים. בשנים האחרונות מספקים לעשרות אלפי שקנאים בצפון הארץ טונות של דגים "פראיים" שערכם המסחרי דל יחסית, מה שמאפשר להם "לתדלק" ולהמשיך את נדידתם למזרח אפריקה בסתיו וחזרה לדלת הדנובה ומערב אסיה. צילמה: דורית חיימובסקי

**2.** להקות שקנאים שונות עשויות למצוא מנוחה הרחק מגופי מים על הקרקע לצורך מנוחה וסינון. צילם: לביא לילו

**3.** שקנאים צועדים על רקע שחפי אגמים הממתינים לשאריות דגים. לשקנאים רגליים קצרות אך חזקות במיוחד, והם מצוידים באונות שחייה הנפרסות בין אצבעותיהם באופן מלא. צילמה: דורית חיימובסקי



שקנאי מותח כנפיים וצוואר. הגוון הוורדרד של הבוגרים נוצר משיזוף השומן שבנוצותיהם, והוא מותנה באכילת דגים המכילים קרוטן. צילם: לביא לילו

הניצודים, כמו גם מיני עופות נוספים, הולך ועולה. קוריוז הקשור לשקנאים הוא המקרה שבו האשימה סודן את ישראל בריגול באמצעות שקנאי, לאחר שזה נתפס כשלגבו מוצמד משרד לווייני תוצרת ישראל לצורכי מחקר תוואי נדידתו.

השקנאים במצב פגיע בשל הקונפליקט המתמשך מזה שנים רבות עם האדם במקומות שונים בעולם, כך שחינוי להמשיך ליישם את הפתרונות היצירתיים לשיתוף פעולה עם מגדלי הדגים, למזעור החיכוך והנזק, תוך מתן פיצויים ופיתוח תיירות שקנאים שתממן את האכלתם. השקנאים עדיין נרדפים ונורים בבריכות הדגים באזורים הלחים בארצנו. האכלת להקות השקנאים המורעבים בדגי הטלת מילואים לכמה ימים והאכלת חלק קטן מהם גם בחורף לרווחתם ולהנאת קהילת חובבי הטבע, בד בבד עם הרחקת חלקם באמצעי הפחדה משולבים ועיקשים אל הים הגדול, שם הם יכולים לדוג כאוות נפשם, הם חלק מהרעיונות המיושמים לאחרונה בהצלחה הולכת וגוברת, אם כי עדיין הבעייתיות בחוף הכרמל לא קטנה, שם כתוצאה מהברחתם מבריכות הדגים הם עלולים להיות מותשים, מה שיפגע בהמשך נדידתם. □

גם אוכלוסייתו של השקנאי החום האמריקאי שהיה עד סוף שנות ה-90 בסכנת הכחדה בשל כישלון רבייתו כתוצאה מזיהום די.די. טי. החלה להתאושש בעקבות חקיקה ואכיפה למניעת שימוש בחומרי הדברה אסורים.

גורמים נוספים פחות ידועים לפגיעה במין מתרחשים בעיקר בנדידתם, כתוצאה מהתנגשות בעמודי חשמל או במטוסים. במלחמת יום כיפור התרסק מטוס הסקייהוק של הטייס ספי לויין כתוצאה מהתנגשות עם שקנאי. עצמת ההתנגשות של מטוס קרב הנע במהירות של כ-800 קמ"ש עם שקנאי שמשקלו עשרה ק"ג היא כ-100 טונות. באוקטובר 2011 אירעה תאונה שבעקבותיה הצליח צוות מטוס F-15 להנחית את המטוס בנחיתת חירום, כשמנועיו עולים באש כתוצאה מהתנגשות עם להקת שקנאים.

גורמים משניים הפוגעים במין הם בליעת קרסי דיג, והתרבות מיני טפילים שונים המצויים כרגיל בשקי המקור עלולה לגבות מחיר כבד לשקנאי.

בשוקי מצרים וסודן נמכרים השקנאים כמזון, כאשר כיום, בשל התרבות האוכלוסיות שם והמצב הכלכלי הרעוע, מספר השקנאים

השקנאי החום נפגע קשות גם על ידי ציד, הרס מקומות חיות, זיהום סביבה וגם על ידי גורמים טבעיים כמו ההתחממות הגלובלית. בהקשר להתחממות, ראוי לציין כי שינוי אקלימי ותנודות משמעותיות במפלס המים באזורים הלחים גורמים להצפת קנים. השקנאי החום סובל גם ממצב הפוך, של התייבשות גופי מים או התמלחותם, מה שגורם לתמותת דגים.

השקנאי מנוצל למטרות שונות; כך למשל שק המקור הגמיש משמש לעשיית תיקים מסורתיים לאיסוף טבק, עורו העבה שימש לתעשיית העור, לשלשתו המשובחת לתעשיית דשנים, והשומן הצעיר מומר לשמן לתרופות מסורתיות בסין והודו.

מיני שקנאים שונים היו בחלקם בסכנת הכחדה, ועם חקיקת חוקים ואמנות להגנתם ואכיפה למניעת ההרג המסיבי, מצבם השתפר. כך למשל השקנאי המסולסל, שנותרו ממנו כיום רק כ-10,000 פרטים, וכן השקנאים הפיליפיני והדרום אפריקאי. מצבו של הדרום אפריקאי אמנם הוטב לאחרונה, אך הוא עלול שוב להיות בסכנה בשל ריכוזו באוכלוסיות גדולות בחוות לגידול עופות וחזירים, שם הוא ניזון מפסולת העלולה להיות מזוהמת בחומרי הדברה רעילים, כפי שאירע בעבר.